

Z. Br.

Listy F. de Saussure'a do J. Baudouina de Courtenay

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/3, 679-680

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„GÓRNIK” — PIERWSZE POLSKIE PISMO POŚWIĘCONE GÓRNICTWU
NAFTOWEMU

O czasopiśmie tym pisze Krystyna Bonnenberg w niewielkim artykule *O początkach czasopiśmiennictwa naftowego w Polsce* („Przegląd Geologiczny” R. 18: 1970 nr 10). „Górnik” powstał w 1882 r. w Gorlicach z inicjatywy Krajowego Towarzystwa Naftowego. Naczelnym redaktorem został inżynier górniczy dr Stanisław Olszewski. Był nim przez cały czas wydawania pisma, tj. do 1886 r.

Z. Br.

PLAN ROZWOJU POLSKICH DRÓG WODNYCH Z 1944/1945 R.

Prof. Andrzej Bolewski w „Życiu Literackim” R. 21: 1971 nr 4 podał (w liście do Redakcji), że na przełomie 1944 i 1945 r. dyrektor dróg wodnych w Krakowie, inż. Adam Bielański, opracował plan rozwoju polskich dróg wodnych, którego fragment prof. Bolewski otrzymał w kwietniu 1945 r., gdy obejmował obowiązki doradcy naukowotechnicznego przy przejmowaniu Ziem Zachodnich. Materiały te zaprezentował następnie na konferencji w Poczdamie, gdzie wzbudziły wielkie zainteresowanie u Anglików, z jednej strony ze względu na interesujące ujęcie zagadnienia dróg wodnych w Europie Środkowej, z drugiej zaś jako dokument świadczący o podziemnej działalności naukowej w warunkach okupacji niemieckiej.

Z. Br.

Z CZASOPISM ZAGRANICZNYCH

F. PALACKÝ JAKO ONOMASTA

František Palacký (1798—1876), jeden z najwybitniejszych historyków czeskich, nazywany jest też twórcą i ojcem nauki o czeskich nazwach miejscowych. Interesował się zresztą nie tylko toponomastyką, ale także nazewnictwem osobowym. Jego działalność na obu tych polach nauki o nazwach własnych przedstawił Jan Skutil w praskim czasopiśmie „Onomstické Práce” (1970 sv. 3) w artykule *František Palacký a onomastika*.

Z. Br.

LISTY F. DE SAUSSURE'A DO J. BAUDOUINA DE COURTENAY

W wileńskim półroczniku „Baltistica” (T. 6: 1970 nr 1) N. Slusariewa opublikowała pochodzące z 1889 r. dwa listy Ferdynanda de Saussure'a, uczonego otwierającego nową epokę w językoznawstwie indoeuropejskim i ogólnym, których adresatem jest nasz znakomity lingwista Jan Baudouin de Courtenay. Treścią listów jest zagadnienie akcentuacji w języku litewskim, którym interesowało się wówczas wielu wybitnych językoznawców, gdyż pozwalało ono wyjaśnić niektóre problemy indoeuropeistyki. Listy te przechowywane są w Oddziale Leningradzkim Archiwum Akademii Nauk ZSRR. Ich publikację N. Slusariewa poprzedziła komentarzem o prowadzonych w czwartej ćwierci XIX w. i na początku XX w., przez licznych uczonych

europejskich, badaniach języka litewskiego, w tym specjalnie o pracach de Saussure'a w tym zakresie, a same listy zaopatrzyła w odpowiednie przypisy faktograficzne.

Z. Br.

NOWE PUBLIKACJE PROF. B. H. SLICHERA VAN BATHA

Znany w Polsce, wybitny holenderski historyk agrarny, prof. Bernard Henryk Slicher van Bath¹ opublikował ostatnio kilka interesujących artykułów z zakresu historii ekonomii, rolnictwa i demografii. Wszystkie one zamieszczone są w wydawanym w Wageningen (Holandia), wydawnictwie tamtejszej Wyższej Szkoły Rolniczej — „A.A.G. Bijdragen” (t. 15/1970).

Trzy z nich, mniejsze objętościowo, to: *Twee sociale stratificatie's in de agrarische maatschappij in de pre-industriële tijd* (Dwa społeczne uwarstwienia w społeczeństwie agrarnym w okresie przedindustrialnym, s. 65—74); *Constante, fluctuerende en variabele factoren in de produktie en consumptie van agrarische goederen in de pre-industriële maatschappij* (Stale, wahające się i zmienne czynniki w produkcji i konsumpcji dóbr agrarnych w społeczeństwie przedindustrialnym, s. 105—117); *Oogsten, klimaat en conjunctuur in het verleden* (Zbiory, klimat i koniunktura w przeszłości, s. 118—133).

Dwa artykuły większe noszą tytuły: *Vrijheid en lijfeigenschap in agrarisch Europa 16e—18e eeuw* (Wolność i pańszczyzna w rolniczej Europie w 16—18 w., s. 75—104) oraz *De paleodemografie* (Paleodemografia, s. 134—201).

Pierwszy omawia proces narastania pańszczyzny i dalej same już stosunki pańszczyźniane w Europie Wschodniej i Zachodniej.

Feudalne stosunki w Zachodniej Europie występują począwszy od XII w., osiągając punkt kulminacyjny w XVII—XVIII w., przy czym na tych terenach sytuacja chłopów, w początkowym okresie istnienia pańszczyzny, była gorsza niż w Europie Środkowej i Wschodniej.

Problem narastania pańszczyzny w Europie Środkowej i Wschodniej znajduje się w centrum zainteresowania historyków gospodarczych i ciągle jest przez nich dyskutowany. Usiłują oni ustalić jakie podobieństwa i różnice w przebiegu tego procesu występowały na obszarach Europy Zachodniej oraz Środkowej i Wschodniej. Stanowiska uczonych w tej sprawie różnią się nie tylko w zależności od kraju z którego pochodzą, lecz również od marksistowskiego lub niemarksistowskiego punktu widzenia. W artykule swoim prof. Slicher van Bath daje przegląd stanowisk historyków poszczególnych krajów.

Drugi artykuł *Paleodemografia* poświęcony jest rezultatom ostatnich badań demograficznych nad wiekami pra i protohistorycznymi. Może on być — jak pisze prof. Slicher van Bath — suplementem do wydanej w 1969 r. w Londynie książki T. W. Hollingsworth'a *Historical demography*. Autor artykułu zgadza się w pełni z Hollingsworth'em, który wyraża negatywną opinię o możliwościach badania ewidencji ludności prehistorycznej.

Prof. Slicher van Bath uważa, że w badaniach tych konieczna jest niezwykła ostrożność oraz świadomość że rezultaty ich będą zawsze niepewne. Wynika to

¹ Por. relację z wizyty prof. Slichera van Batha w Polsce w roku 1964 w nrze 1—2/1965 „Kwartalnika” (s. 237—239); omówienie kilku roczników wydawanego przy współudziale prof. van Batha czasopisma „Historia Agriculturae” w nrze 1/1967 „Kwartalnika” (s. 207—209) oraz informację o dwóch jego publikacjach w nrze 1/1970 „Kwartalnika” (s. 201—202).